

Vážený pan
Mgr. et Mgr. Radim Gabriel
ředitel
Úřad práce České republiky
krajská pobočka v Ústí nad Labem
Dvořákova 1609/18
400 21 Ústí nad Labem

Na vědomí

Vážená paní
Mgr. Zdeňka Cibulková
ředitelka odboru pro sociální věci
Úřad práce České republiky – generální ředitelství
Dobrovského 1278/25
170 00 Praha 7

Vaše značka UPCR-UL-2016/38458
Sp. zn. 1045/2016/VOP/JMA
Datum 26. října 2016

Vážený pane řediteli,

ukončila jsem šetření podnětu paní M. M., (dále také „stěžovatelka“), adresou XXX, která se na mě obrátila s rozhodnutím ze dne 8. 12. 2015, č. j. 148911/2015/CHM, jímž jí Úřad práce České republiky – krajská pobočka v Ústí nad Labem (dále také „úřad práce“), odňal ode dne 1. 11. 2015 dávku příspěvku na živobytí.

Šetřením jsem zjistila, že za **měsíce listopad a prosinec 2015 úřad práce stěžovatelce odňal příspěvek na živobytí neoprávněně**. Jelikož zmíněný úřad ještě v průběhu mého šetření své **pochybení napravil a neprávem odňatou dávku zpětně doplatil**, mohla jsem vyřizování podnětu paní M. uzavřít.

Ve zprávě o šetření vydané formou tohoto dopisu shrnu obsah podnětu, svá skutková zjištění a právní hodnocení.

Paní M. sdělila, že od České správy sociálního zabezpečení (dále také „ČSSZ“) v loňském roce obdržela částku doplatku starobního důchodu ve výši, která způsobila zánik nároku na tehdy pobíraný příspěvek na živobytí. Úřad práce přestal dle podnětu stěžovatelce vyplácet dávku příspěvku na živobytí ještě předtím, než se doplatek důchodu dostal do její dispozice, proto jsem oslovením ČSSZ i úřadu práce zjišťovala příčinu tohoto stavu.

Nesoulad v časové posloupnosti úkonů orgánu provádějícího důchodové pojištění a orgánu pomoci v hmotné nouzi zapříčinila dle mých zjištění skutečnost, že ČSSZ, která stěžovatelce vyplácí důchod v hotovosti prostřednictvím držitele poštovní licence, neměla v době, kdy paní M. doplatek důchodu zasílala, správnou informaci o její aktuální doručovací adrese. Záhy poté, co dne 26. 10. 2015 vydala rozhodnutí o starobním důchodu, ČSSZ stěžovatelce zaslala doplatek dávky na starou adresu a údaj o odeslání doplatku vložila do informačního systému OK Nouze. Ještě předtím, než se důchod České správě sociálního zabezpečení vrátil jako nedoručený, už úřad práce vycházel z informace vedené ve zmíněné programové aplikaci a zastavil výplatu příspěvku na živobytí paní M. Dávku pak odňal výše uvedeným rozhodnutím ode dne 1. 11. 2015, přičemž v odůvodnění tohoto rozhodnutí

uvedl – cituji: „Dávka odejmuta z důvodu vysokých příjmů. Byl vyplacen starobní důchod ve výši 68.370,- Kč.“¹

Vzdor tomu, že problematická dávková situace, v níž se paní M. octla, měla identickou příčinu (zaslání doplatku důchodu na stěžovatelčinu neaktuální adresu), zahájila jsem ve věci dvě samostatná šetření² – vedla mě k tomu jednak pluralita dotčených správních orgánů (ČSSZ, úřad práce) i různost dávek, jejichž nevyplacení na sebe navazovalo (doplatek starobního důchodu, příspěvek na živobytí).

Šetřením postupu ČSSZ ve věci zaslání doplatku důchodu, sp. zn. 1578/2016/VOP/JMA, jsem nezjistila pochybení správního orgánu: dle důchodového spisu paní M. ČSSZ ke dni odeslání důchodu opravdu vycházela z poslední známé informace o stěžovatelčině adrese, a na tuto adresu doplatek také zaslala; ohlašovací povinnost o změně skutečností rozhodných pro výplatu dávky, jež je jinak příjemce důchodu povinen plnit písemně do 8 dnů od změny,³ splnila paní M. až ohlášením okresní správě sociálního zabezpečení dne 30. 11. 2015. Reálné vyplacení doplatku dne 15. 12. 2015 (více jak jeden a půl měsíce po jeho přiznání a poté, co si stěžovatelka vyjednala jeho opětovné odeslání) tak nezapříčinila ČSSZ.

Výměna klíčových údajů mezi oběma správními orgány proběhla prostřednictvím programové aplikace OK Nouze, ke které úřad práce přistupuje toliko jako uživatel, bez možnosti ovlivnit její fungování; z toho důvodu se vedoucí oddělení sociálního zabezpečení Mgr. et Mgr. Jiří Hrubý obrátil přímo na Ministerstvo práce a sociálních věcí (dále také „ministerstvo“ nebo jen „MPSV“)⁴ se žádostí o vyjádření, jakým způsobem je aplikace OK Nouze provázána s databázemi ČSSZ obsahujícími informace o vyplácení, resp. ukončení výplaty důchodů, a jak z těchto systémů získává informace.

Na otázku data vložení údajů orgánem provádějícím důchodové pojištění do aplikace OK Nouze odpověděla dne 14. 7. 2016 ředitelka odboru nepojistných sociálních a rodinných dávek MPSV tak, že „ČSSZ předává Informačnímu systému hmotné nouze informace o dávkách nemocenského a důchodového pojištění, které vyplácí poštovní poukázkou, dnem předání České poště. Tímto dnem je také dávka považována za vyplacenou. Obdobně je za datum vyplacení dávek nemocenského a důchodového pojištění považován den, kdy ČSSZ předá prostředky bance. (...) Dojde-li k nevyzvednutí poukázky klientem na České poště ve lhůtě 6 týdnů, předává ČSSZ informaci o nevyplacení,

1 Částka starobního důchodu ve výši 68.370,- Kč, kterou úřad práce zjistil z informačního systému, je výsledkem součtu řádné splátky důchodu 4.343,- Kč a doplatku důchodu 64.027,- Kč; ve stejné platbě, co uvedená pravidelná splátka, však byl doplatek poukázán ve výši 59.195,- Kč, neboť byl ponížen o exekuční srážku ve výši 4.832,- Kč.

2 Šetření sp. zn. 1045/2016/VOP/JMA, v jehož rámci vydávám tuto zprávu o šetření, jsem zaměřila na zkoumání toho, zda odnětí příspěvku na živobytí už za měsíce listopad a prosinec 2015 bylo oprávněné; spis zn. 1578/2016/VOP/JMA jsem založila k prověření výplaty důchodu na jednotlivé stěžovatelčiny adresy, jež se v čase měnily.

3 srov. ustanovení § 50 odst. 1 zákona č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů

4 Ministerstvo práce a sociálních věcí je v souladu s ustanovením § 52 odst. 2 zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů, správcem informačního systému pomoci v hmotné nouzi; úřad práce je dle ustanovení § 52 odst. 3 stejného zákona povinen používat aplikační program automatizovaného zpracování údajů zajištěný a poskytnutý ministerstvem i při rozhodování o dávkách a jejich výplatě.

resp. vrácení, a vyplácí dávku znovu. Pokud opakovaně klient poštovní poukázku nevyzvedává, ČSSZ přerušuje výplatu dávek do doby zjištění příčiny“.

K otázce používání předmětné aplikace orgánem pomoci v hmotné nouzi pak vyjádření ze dne 14. 7. 2016 uvádí, že „*Informační systém hmotné nouze nepřehodnocuje nárok na dávku při změně rozhodného příjmu automaticky, ale pracovník Úřadu práce ČR má možnost příjem stáhnout znovu a dávku hmotné nouze přehodnotit a doplatit. Přehodnocení nároku je nutné provést na tom pracovišti hmotné nouze, na kterém došlo k odejmutí dávky. Obecně má pracovník Úřadu práce ČR vždy možnost ručně zasáhnout do automaticky sehrávaných příjmů a provést na svou vlastní zodpovědnost jejich změnu. V těchto mimořádných případech je nám známo, že v praxi dochází k tomu, že klient prokáže Úřadu práce ČR, kdy finanční prostředky fakticky obdržel a Úřad práce ČR na tuto situaci reaguje přehodnocením dávky“.*

Citovaná odpověď ředitelky odboru nepojistných sociálních a rodinných dávek naznačila, že úřad práce se nemůže zcela spolehnout na programovou aplikaci OK Nouze, ze které lze zjistit toliko informaci o době předání důchodové dávky subjektu zajišťujícímu její doručení do sféry příjemce, nikoliv o okamžiku reálného předání peněz důchodci. Po ČSSZ však nebudu požadovat, aby do systému vkládala až údaj o reálném vyplacení dávky oprávněnému, neboť ona sama může takovou informaci získat až s časovým odstupem, což by – vedle nárůstu administrativy na její straně, hlavně v případě důchodů vyplacených převodem z účtu – vedlo ke zhoršení situace důchodce; z důvodu časového skluzu by po něm úřad práce zpravidla musel žádat vrácení přeplatku na testované sociální dávce. Stávající uplatňovaný přístup, byť není právně přesný (aby se vyplacení dávky mohlo z hlediska hmotné nouze považovat za započitatelný příjem, je třeba její předání příjemci, nikoliv bance či držiteli poštovní licence zajišťujícím přesun prostředků),⁵ pokládám za proporcionálnější.

I při vědomí limitů, které úřad práce v používání programu OK Nouze má, považuji jeho rozhodnutí odejmout paní M. příspěvek na živobytí od listopadu 2015 za nesprávné. Stěžovatelka už v té době sice měla nárok na doplatek důchodu, nemohla jej však použít pro uspokojování svých životních potřeb, z toho důvodu byla i v posledních dvou kalendářních měsících roku 2015 osobou v hmotné nouzi. Praktikované řešení, kdy úřad práce vyčkává, zda se poživatel odnímané dávky sám ozve a prokáže okamžik převzetí finančních prostředků, je v rozporu se zásadou materiální pravdy.^{6,7} Svou povinnost zjišťovat stav, o němž nejsou důvodné pochybnosti, správní orgán nemůže přesouvat na adresáty veřejné správy.

Úřad práce už v průběhu mého šetření uznal skutečnost, že paní M. obdržela doplatek důchodu později, než předpokládal, **proto jí v červenci 2016 zaslal doplatek příspěvku**

5 Srov. BECK, P., GRUNEROVÁ, I., PAVELKOVÁ, M. *Zákon o pomoci v hmotné nouzi. Zákon o životním a existenčním minimu. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2016, s. 51, ISBN 978-80-7478-977-9, a tam uváděnou judikaturu.

6 srov. ustanovení § 3 zákona č. 500/2004 Sb., správního řádu, ve znění pozdějších předpisů

7 K povinnosti úřadu práce postupovat při hodnocení nároku na dávku pomoci v hmotné nouzi (v daném případě na doplatek na bydlení) a při stanovení její výše v souladu se zásadou materiální pravdy srov. zprávu o šetření veřejného ochránce práv ze dne 1. 7. 2013, sp. zn. 1953/2013/VOP, dostupné z: <http://eso.ochrance.cz/Nalezene/Edit/434>.

na živobytí za listopad i prosinec 2015 v celkové výši 1.956,- Kč. O vyplacení této částky mě úřad práce informoval vyjádřením ze dne 25. 7. 2016, její převzetí pak sama stěžovatelka potvrdila v telefonátu se zpracovatelem podnětu. **Jelikož se jedná o dostatečné nápravné opatření, mohla jsem vyřizování podnětu paní M. v souladu s ustanovením § 18 odst. 2 zákona o veřejném ochránci práv uzavřít.**⁸

S pozdravem

Mgr. Anna Šabatová, Ph.D., v. r.
veřejná ochránkyně práv
(dopis je opatřen elektronickým podpisem)

⁸ zákon č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů